

Białostocki Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2027-2029

Spis treści

I. Wstęp 3

II. Stan demograficzny Miasta Białystok 4

III. Diagnoza obszaru wspierania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej 5

1. Analiza celów i osiągniętych wartości wskaźników w latach 2024 i 2025 ... 5

2. Dominujące problemy w rodzinach wymagających wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych 7

IV. Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej 8

1. Monitorowanie sytuacji dziecka zagrożonego kryzysem 8

2. Wsparcie asystenta rodziny 10

3. Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” 12

Podnoszenie kwalifikacji przez asystentów rodziny 13

4. Organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających 15

5. Poradnictwo specjalistyczne 15

6. Placówki wsparcia dziennego 18

Praca podwórkowa realizowana przez wychowawcę 20

7. Potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wsparcia rodziny 20

V. System pieczy zastępczej w Mieście Białystok 21

1. Rodzinna piecza zastępcza 21

2. Wsparcie udzielane rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka 22

3. Instytucjonalna piecza zastępcza. 24

4. Osoby usamodzielniane 25

5. Wsparcie udzielane wychowankom usamodzielnianym 26

6. Potrzeby w zakresie systemu pieczy zastępczej 27

VI. Centralny Rejestr Pieczy Zastępczej (CRPZ) 27

VII. Planowane zmiany w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 28

VIII. Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w Mieście Białystok 29

IX. Cel strategiczny i cele szczegółowe Programu 32

X. Oczekiwane efekty 36

XI. Coroczny limit zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka 36

XII. Monitoring 37

XIII. Adresaci Programu 37

XIV. Termin realizacji 37

XV. Źródła finansowania 37

XVI. Realizatorzy Programu 37

XVII. Podstawy prawne 38

I. Wstęp

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2026 r. poz. 980), zwana dalej ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny, natomiast zgodnie z art. 180 pkt 1 ww. ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowywanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Białystok jest miastem na prawach powiatu, w związku z czym dla Białegostoku został opracowany program łączący zadania realizowane przez gminę oraz powiat.

W Białostockim Programie Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2027 – 2029 zostały uwzględnione potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny przedstawiane corocznie przez Prezydenta Miasta Białegostoku Radzie Miasta Białegostoku oraz potrzeby z zakresu systemu pieczy zastępczej przedstawiane corocznie Prezydentowi przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku.

Program uwzględnia również obowiązujące od dnia 01.02.2023 r. brzmienie art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a mianowicie konieczność zawarcia planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, planu ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Założenia Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2027 – 2029, podobnie jak programu realizowanego w latach poprzednich, są spójne z założeniami Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021 - 2030, a w szczególności celu strategicznego A: Rodzina naturalnym środowiskiem rozwoju.

Niniejszy Program jest też skoordynowany z Programem Pomocy Społecznej Miasta Białegostoku na lata 2025 – 2030, zwłaszcza w obrębie Zadania 4. Pomoc rodzinom wykazującym trudności w opiece i wychowywaniu dzieci oraz wspieranie prawidłowego funkcjonowania środowiska rodzinnego.

Założenia przyjęte w Białostockim Programie Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2027 – 2029 są zbieżne także z założeniami Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji w Województwie Podlaskim na lata 2026 - 2028 w obszarze: Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami. Obszar ten obejmuje również problematykę pieczy zastępczej, m.in. wskazuje na potrzebę upowszechniania rodzinnej pieczy zastępczej oraz wsparcia rodzin zastępczych

II. Stan demograficzny Miasta Białystok

Białystok jest stolicą województwa podlaskiego i siedzibą władz ziemskiego powiatu podlaskiego. Zajmuje powierzchnię 102 km2, wśród miast wojewódzkich jest dziesiąty pod względem liczby ludności i drugi pod względem gęstości zaludnienia. Pełni funkcję administracyjnego, gospodarczego, naukowego i kulturalnego centrum regionu.

W 2025 roku populacja Białegostoku wynosiła 289 217 osób i zmniejszyła się o 1 169 osób w stosunku do roku 2024 roku, a kobiety stanowiły 53,2% populacji. Ludność Białegostoku stanowiła 25,7 % ogólnej liczby ludności województwa podlaskiego. W strukturze ludności Białegostoku zmniejszył się udział populacji osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności z 58,3 % w 2024 roku do 58,1 % w 2025 roku.

W 2025 roku liczba osób w wieku produkcyjnym wyniosła ok. 167,9 tys., co w ujęciu rocznym oznacza spadek o ok. 1,5 tys. osób. W 2025 roku odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności wzrósł do 17,7 % z poziomu 17,4% w 2024 roku. W 2025 roku ludność w wieku poprodukcyjnym liczyła ok. 70,5 tys. osób, czyli o ok. 1102 osób więcej niż w roku poprzednim. Udział w ogólnej populacji ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł z poziomu 23,9 % w 2024 roku do 24,4 % w roku 2025.

W 2025 roku mieszkańcy Białegostoku zawarli 935 małżeństw (w 2024 r.: 988), urodziło się 2 137 dzieci (w 2024 r.: 2166), zmarło 2561 osób (w 2024 r.: 2614). W ujęciu rocznym odnotowano spadek liczby zawartych małżeństw o 5,4 %. Przyrost naturalny był ujemny i wyniósł - 424 osoby (w 2024 r.: - 448). W ujęciu rocznym odnotowano spadek liczby urodzeń o 1,3% (w 2024 r. o 10,7 %) oraz spadek liczby zgonów o 2,03 % (w 2024 r. odnotowano wzrost r/r o 0,04 %).

Średni wiek mieszkańca Białegostoku wynosi 42,3 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Tabela 1

Stan demograficzny Miasta Białegostoku (źródło: Raport o stanie miasta Białegostoku za 2025 r.)

Wyszczególnienie	2024 rok	2025 rok
Liczba mieszkańców	290 386	289 217
Liczba osób w wieku produktywnym	169 400	167 937
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	ok. 69436	ok. 70 538
Liczba zawartych małżeństw	988	935
Liczba urodzeń	2166	2 137
Liczba zgonów	2614	2561

III. Diagnoza obszaru wspierania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

Prezentowany Program przedstawia i konkretyzuje sposób działania Miasta Białystok w celu należytego wypełnienia obowiązków wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Celem Programu jest zatem zaplanowanie określonych działań, mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Rodzina może otrzymać wsparcie przez działania: instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających.

Podstawą do zaplanowania działań na kolejne lata były wyniki monitoringu realizacji celów szczegółowych Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 oraz Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2030.

1. Analiza celów i osiągniętych wartości wskaźników w latach 2024 i 2025

Priorytet: Doskonalenie systemu wsparcia rodziny

Podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców:

1. Zapewnienie rodzinom wsparcia w poradniach psychologiczno-pedagogicznych
2. Zapewnienie rodzicom dostępu do specjalistycznego poradnictwa
3. Prowadzenie warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze

Tabela 2

Poszerzenie kompetencji wychowawczych rodziców (źródło: monitoring MSRPS Miasta Białegostoku)

L.p.	Wskaźniki	2024 rok	2025 rok	Ocena osiągniętych wskaźników
1.	Liczba rodziców objętych wsparciem w poradniach psychologiczno-pedagogicznych	9 409	10 373	Nastąpił wzrost wskaźnika. Wzrosła liczba dzieci objętych wsparciem w poradniach psychologiczno-pedagogicznych.
2.	Liczba rodziców uczestniczących w szkoleniach i warsztatach poszerzających kompetencje	3 262	3 815	Nastąpił wzrost wskaźnika. Wzrosła liczba rodziców uczestniczących szkoleniach poszerzających kompetencje wychowawcze.

	wychowawcze, m. in. „Szkoła dla Rodziców”.			

Doskonalenie systemu wsparcia rodziny ma na celu wzmocnienie jej zdolności opiekuńczo – wychowawczych, zapobieganie kryzysom, przeciwdziałanie degradacji społecznej. Pozwala również skuteczniej ograniczać umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej oraz zapewnić fachową pomoc zarówno dzieciom jak i ich rodzicom.

Priorytet: Zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

1. Świadczenie pracy socjalnej rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
2. Obejmowanie rodzin wsparciem asystenta rodziny.
3. Zapewnienie poradnictwa w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin.
4. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego.
5. Realizowanie Programu „Wychowawca Podwórkowy”.

Tabela 3

Zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka (źródło: monitoring MSRPS Miasta Białegostoku i sprawozdania własne MOPR)

L. p.	Wskaźniki	2024 rok	2025 rok	Ocena osiągniętych wskaźników
1.	Liczba rodzin objętych monitorowaniem sytuacji dziecka zagrożonego kryzysem	7 049	6 915	Spadek liczby osób objętych pracą socjalną wynika ze spadku ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej w Białymstoku.
2.	Liczba asystentów rodziny (pracujących w przeliczeniu na etaty)	18	19	Utrzymanie na zbliżonym poziomie +/- 15 %
3.	Liczba rodzin objętych asysteturą rodzinną	251	260	Nastąpił wzrost wskaźnika. Wzrosła liczba rodzin objętych asystą rodzinną +/- 15 %
4.	Liczba porad udzielonych w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin.	7	7	Utrzymanie wartości wskaźnika na tym samym poziomie +/- 15 %
5.	Liczba dzieci i młodzieży objętych opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego.	406	406	Utrzymanie wartości wskaźnika na tym samym poziomie.

6.	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w Programie „Wychowawca Podwórkowy”	336	391	Nastąpił wzrost wskaźnika. Większa liczba dzieci uczestniczyła w Programie.

Wspieranie rodzin poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka jest integralną częścią systemu wsparcia rodzin i ma na celu zapewnienie stabilności i wsparcia dla rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych.

2. Dominujące problemy w rodzinach wymagających wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych

Trudności rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych najczęściej są skorelowane z innymi problemami. W rodzinach wymagających wsparcia często występują także ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, przemoc, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, alkoholizm czy narkomania, co nie oznacza, że konieczność wsparcia nie dotyczy również rodzin innych, m. in. o wysokim statusie społecznym.

Tabela 4

Liczba osób/rodzin, które wymagały wsparcia z zakresu pomocy społecznej (źródło: sprawozdanie z działalności MOPR w Białymstoku za 2024 r i 2025 r.)

Przesłanki przyznania pomocy społecznej	Liczba osób/rodzin w 2024 roku	Liczba osób w rodzinach w 2024 roku	Liczba osób/rodzin w 2025 roku	Liczba osób w rodzinach w 2025 roku
Ubóstwo	2653	4125	2448	3974
Bezrobocie	2014	4011	2012	3974
Niepełnosprawność	2202	3054	2251	3089
Przemoc	52	163	57	190
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym:	381	1203	380	1127
- rodziny niepełne	174	546	180	558
- rodziny wielodzietne	72	409	61	333
Alkoholizm	349	500	374	524
Narkomania	58	79	66	94

W celu przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, w szczególności z powodów ww. dysfunkcji, realizowana jest współpraca z licznymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi m. in. z Sądem Rejonowym w Białymstoku IV Wydział Rodzinny i Nieletnich, Zarządem Mienia Komunalnego w Białymstoku, placówkami oświatowymi i żłobkami, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, Powiatowym i Wojewódzkim Urzędem Pracy w Białymstoku, pracodawcami, placówkami ochrony zdrowia, w tym lekarzami rodzinnymi, pielęgniarkami środowiskowymi, poradniami zdrowia psychicznego, Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej MOPR w Białymstoku, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Białymstoku, Zespołem Interdyscyplinarnym w Mieście Białystok, Fundacją „Dialog", Centrum Pomocy Dzieciom Stowarzyszenia „Klanza", Stowarzyszeniem Pomocy Rodzinie „Droga", Stowarzyszenia Pomocy Rodzinie i Dzieciom „Szansa".

IV. Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła organizację tego zadania. W Mieście Białystok zadania z zakresu pracy z rodziną realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku. Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zapewnia się wsparcie, które polega w szczególności na:

1) analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,

2) wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,

3) rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,

4) podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,

5) pomocy w integracji rodziny,

6) przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,

7) dążeniu do reintegracji rodziny.

1. <u>Monitorowanie sytuacji dziecka zagrożonego kryzysem</u>

W przypadku, gdy MOPR poweźmie informację o rodzinie:

1) przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, w tym również z której dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej,

2) w której rodzicem wychowującym dziecko jest małoletni opuszczający młodzieżowy ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii, okręgowy ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich lub zakład poprawczy,

3) którą sąd zobowiązał do współpracy z asystentem, pracownik socjalny przeprowadza wywiad środowiskowy na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2026 r. poz. 639 z późn. zm.)

Po przeprowadzeniu wywiadu pracownik socjalny dokonuje analizy sytuacji rodziny, następnie występuje do kierownika ośrodka pomocy społecznej z wnioskiem o przydzielenie asystenta rodziny. Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15. Pracownicy socjalni MOPR w Białymstoku, celem rozpoznania i analizy sytuacji rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w 2024 roku przeprowadzili 99 wywiadów środowiskowych, natomiast w 2025 roku – 114**.**

Rozpoznania sytuacji rodziny, w szczególności dziecka zagrożonego kryzysem, pracownik socjalny dokonuje na podstawie art. 176 pkt 7 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który stanowi, iż do zadań własnych gminy należy prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej. Informację o sytuacji takich rodzin MOPR w Białymstoku otrzymuje w szczególności od pracowników oświaty, członków rodzin, sąsiadów, organizacji pozarządowych, służby zdrowia, innych ośrodków pomocy społecznej, spółdzielni mieszkaniowych, „Niebieskiej Linii", Policji, zgłoszeń anonimowych itd. W kolejnych latach będą nadal podejmowane działania na rzecz monitorowania sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej, we współpracy z instytucjami i organizacjami.

Pracownicy socjalni MOPR w Białymstoku, w czasie wykonywania swoich obowiązków służbowych, pozostają w częstym kontakcie w szczególności z lekarzami rodzinnymi, pielęgniarkami środowiskowymi, szkołami, przedszkolami czy organizacjami pozarządowymi. Stała współpraca służb pozwala na uzyskanie informacji o dziecku i rodzinie, która przeżywa trudności i może potrzebować wsparcia specjalistycznego. Dotyczy to głownie rodzin, które nie korzystają z pomocy społecznej. Bez współpracy wielu służb uzyskanie wiedzy o konieczności monitorowania sytuacji dziecka nie byłoby możliwe.

Na rzecz rodzin biologicznych, które nie korzystają ze wsparcia asystenta rodziny świadczona jest praca socjalna przez pracowników socjalnych MOPR. Pracownicy socjalni udzielają informacji, wskazówek, porad i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych rodzin. Dzięki tej pomocy rodziny otrzymują realne wsparcie, które podnosi umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów oraz zaspakaja niezbędne potrzeby życiowe. Pracownicy socjalni udzielają rodzinom również pomocy w uzyskaniu specjalistycznego poradnictwa, terapii lub innych form pomocy w zakresie możliwości

rozwiązywania problemów przez właściwe instytucje państwowe, samorządowe i organizacje pozarządowe. Podejmują także współpracę z instytucjami pieczy zastępczej, której celem jest praca na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej.

W 2023 roku weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1673 z późn. zm.), która ma zapewnić lepszą ochronę oraz pomoc osobom doświadczającym przemocy ze strony obecnych lub byłych członków rodziny. W realizację procedury Niebieskie Karty jako członkowie grupy diagnostyczno – pomocowej, zostali włączeni również asystenci rodziny. W art. 9a ust. 10 ww. ustawy wskazano, iż celem grupy diagnostyczno-pomocowej jest dokonanie diagnozy i oceny sytuacji, w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej.

W związku z Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1673 z późn. zm.), której głównym celem jest zwiększenie skuteczności ochrony osób doznających przemocy oraz szybkie przerwanie działań przemocowych ze strony osoby stosującej przemoc, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku realizuje działania w ramach procedury Niebieskie Karty. Zarówno pracownicy socjalni jak i asystenci rodzin są członkami grup diagnostyczno – pomocowych, których celem zgodnie z art. 9a ust. 10 ww. ustawy jest dokonanie diagnozy i oceny sytuacji, w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej.

W roku 2024 asystenci rodziny uczestniczyli w 126 posiedzeniach grup diagnostyczno – pomocowych natomiast w roku 2025 w posiedzeniach uczestniczyło 218 asystentów.

2. Wsparcie asystenta rodziny

Zarządzeniem Nr 54/2026 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku z dnia 12 sierpnia 2026 r. wprowadzono Procedurę współpracy i podejmowanych działań pracownika socjalnego oraz asystenta rodziny w przypadku rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Tabela 5

Liczba asystentów oraz rodzin objętych wsparciem (źródło: sprawozdanie z działalności MOPR w Białymstoku)

Instytucja/organizacja	Liczba asystentów 2024 rok	Liczba wspieranych rodzin 2024 rok	Liczba asystentów 2025 rok	Liczba wspieranych rodzin 2025 rok
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	18	251	19	260

Asystenci rodziny Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku organizują wydarzenia integracyjne. Dotychczas zorganizowano programy pt. „Wspieramy relacje rodziców z dziećmi'' oraz „Świętujmy razem Dzień Dziecka''.

Celem tych projektów było nabycie umiejętności efektywnej komunikacji w rodzinie, wyrażania uczuć, akceptacji oraz uznania, a także zaspokojenie potrzeb emocjonalnych.

Dzięki ww. projektom asystenci starają się pokazać jak rodzinnie spędzić czas poza domem, wypoczywać aktywnie i rozwijać sprawność ruchową dzieci. Ponadto rodzice obecni na spotkaniach mieli okazję do spotkania się, poznania innych rodzin, rozmów pomiędzy sobą, ale także z asystentami wspierającymi rodziny w ich codziennym funkcjonowaniu.

Asystenci rodziny Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku, kontynuując realizację założeń poprzednich Programów będą organizowali wydarzenia integracyjne mające na celu wzmocnienie więzi rodzinnych, kształtowanie nawyku aktywnego wypoczynku, rozwijanie sprawności ruchowej, integrację poprzez zabawę, tworzenie atmosfery życzliwości, współpracy i współdziałania.

Na kolejne lata przewidziano zwiększenie zatrudnienia o 1 etat asystenta rodziny w zadaniowym czasie pracy w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Białymstoku. W przypadku konieczności objęcia wsparciem większej liczby rodzin konieczne będzie podjęcie działań w kierunku zwiększenia wskaźnika zatrudnienia na tym stanowisku w MOPR w Białymstoku lub pozyskiwanie budżetu na zlecenie realizacji zadania, zgodnie z art. 190 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej działania z zakresu pracy z rodziną realizowane są przez asystentów rodziny we współpracy z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w pracy na rzecz dziecka i rodziny. Praca asystentów rodziny z rodzinami we współpracy z przedstawicielami innych zawodów pomocowych oraz organizacji i instytucji działającymi na rzecz rodziny przyczynia się do wzrostu poziomu kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziców oraz poprawy funkcjonowania rodzin w wielu dziedzinach życia.

Tabela 6

Powody zakończenia współpracy asystenta z rodziną (źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR w Białymstoku)

L.p.	Powód zakończenia współpracy z rodziną	Liczba rodzin 2024 rok	Liczba rodzin 2025 rok
1.	Ze względu na osiągnięte cele	31	21
2.	Ze względu na brak efektów współpracy	14	8
3.	Ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	39	21
4.	Ze względu na zmianę miejsca zamieszkania rodziny na teren innej gminy	7	31
Łącznie		**91**	**81**

3. Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”

Na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1829) ze wsparcia asystenta rodziny może skorzystać również każda kobieta w ciąży i jej rodzina oraz rodzina z dzieckiem, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę powstałą w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Rodzina w takiej sytuacji jest uprawniona do poradnictwa w zakresie: przezwyciężania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych, dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Poradnictwo w powyższym zakresie, koordynowane jest przez asystenta rodziny. Koordynacja polega na: opracowywaniu wspólnie z osobami/rodziną katalogu możliwego do uzyskania wsparcia oraz możliwości występowania przez asystenta rodziny w imieniu osób, na ich żądanie, do jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek organizacyjnych realizujących wspieranie rodziny, w celu umożliwienia kobietom/rodzinom skorzystania ze wsparcia.

W roku 2024 udzielano poradnictwa w ww. zakresie 7 kobietom w ciąży, nie wpłynął żaden wniosek o objęcie rodziny wsparciem asystenta rodziny z ustawy „Za życiem”.

Natomiast w roku 2025 poradnictwa udzielono 7 kobietom, a ze wsparcia asystenta rodziny z ustawy „Za życiem” skorzystały 2 rodziny.

Na stronie internetowej MOPR w Białymstoku dostępny jest informator „Za życiem”.

Podnoszenie kwalifikacji przez asystentów rodziny

Osoby pracujące w obszarze pomagania osobom doświadczającym trudności życiowych, a zatem także asystenci rodziny, doświadczają wielu trudnych relacji interpersonalnych. Charakter wykonywanej pracy wymaga od nich posiadania wysokiego poziomu umiejętności interpersonalnych oraz umiejętności w zakresie motywowania do zmiany, a co za tym idzie opanowywania emocjonalnego i posiadania wiedzy specjalistycznej. Asystenci rodziny szczególnie narażeni są na przeciążenie psychiczne, związane z poczuciem odpowiedzialności, a często również z poczuciem bezsilności.

Do zadań własnych gminy, zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, należy tworzenie możliwości i finansowanie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.

W latach 2024 i 2025 asystenci rodziny korzystali z możliwości profesjonalizacji swojego warsztatu pracy poprzez udział w odpłatnych i bezpłatnych szkoleniach i warsztatach podnoszących kompetencje zawodowe. Od wielu lat asystenci korzystają również z superwizji, jako narzędzia służącego rozwojowi zawodowemu.

T*abele 7 i 8*

Wykaz szkoleń podnoszących kompetencje zawodowe asystentów rodziny wraz z kosztami (źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR w Białymstoku)

2024 rok			
L.p.	**Tytuł szkolenia**	**Liczba asystentów**	**Koszt szkolenia**
1.	Problematyka przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci	14	bezpłatne
2.	Dzieci bez opieki i przebywające w pieczy zastępczej	8	bezpłatne
3.	Komunikowanie się z pacjentem cierpiącym na zaburzenia psychiczne i jego rodziną	5	bezpłatne
4.	Normy i zaburzenia rozwojowe	9	bezpłatne
5.	System wsparcia i ochrony dzieci w Polsce	9	bezpłatne
6.	Bezpieczeństwo asystentów rodziny w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych	13	556 zł
7.	Przeciwdziałanie przemocy domowej i przemocy ze względu na płeć. Praca z osobami doznającymi przemocy.	1	bezpłatne
8.	Praca z osobą stosującą przemoc domową w oparciu o program korekcyjno – edukacyjnym model Duluth	3	360 zł
9.	Praca z osobą z zaburzeniami psychicznymi	9	bezpłatne
10.	Blisko siebie w rodzicielstwie – uważne budowanie więzi	16	6000 zł

11.	Superwizja pracy asystenta rodziny	17	Finansowane z MKRPA
12.	Konferencja pt. ‘’ Followersi – zniewoleni czy wolni? O uzależnieniu dzieci i młodzieży od świata cyfrowego.’’	7	bezpłatne
13.	Konferencja pt., Bezpieczna rodzina ‘’	8	bezpłatne

2025 rok			
L.p.	**Tytuł szkolenia**	**Liczba asystentów**	**Koszt szkolenia**
1.	Superwizja pracowników MOPR - asystenci	17	Finansowane z MKRPA
2.	Pierwsza pomoc przedmedyczna	11	bezpłatne
3.	Przeciwdziałanie mobbingowi i dyskryminacji w miejscu pracy	9	bezpłatne
4.	Bezpieczeństwo pracowników socjalnych w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych	4	320 zł
5.	Szkolenie on-line organizowane przez Fundację Tukan ,,Na rzecz dzieci z autyzmem i ich rodzin’’	16	bezpłatne
6.	Spotkanie informacyjne dot. Funkcjonowania klubów anonimowych alkoholików	2	bezpłatne
7.	Identyfikacja i wsparcie ofiar handlu ludźmi	1	bezpłatne
8.	Szkolenia z edukacji finansowej dla pracowników pomocy społecznej	1	bezpłatne
9.	Terapia skoncentrowana na rozwiązaniach – kurs podstawowy	2	4760 zł
10.	Konferencja- pomoc osobom w kryzysach psychicznych w dbaniu o dobrostan w czasach przeładowania informacyjnego. Najważniejsze obszary i wyzwania.	2	bezpłatne
11.	Konferencja – Technologie asystujące wspierające wczesne wspomaganie rozwoju dziecka	8	bezpłatne
12.	Konferencja – Jak nie spłonąć pomagając – praktyczne strategie dbania o dobrostan	2	bezpłatne
13.	Konferencja – Widzialne i niewidzialne krzywdy dziecka	1	bezpłatne

W budżecie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku co roku planowane są środki finansowe na szkolenia podnoszące kompetencje zawodowe asystentów rodziny. Osoby zatrudnione na tym stanowisku dokształcają się również we własnym zakresie lub korzystają z oferty szkoleń bezpłatnych. Wszyscy asystenci rodziny systematycznie uczestniczą w superwizji, którą finansuje Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

4. Organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających

Zgodnie z art. 9 i art. 29 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo oraz nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej albo dyrektora centrum usług społecznych, wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z rodziną wspierającą wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem przez nią pomocy.

W latach 2024 i 2025, wśród rodzin współpracujących z asystentem, nie wystąpiła potrzeba zapewnienia wsparcia w formie rodziny wspierającej, zatem nie były ponoszone koszty związane z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Nie zaistniała zatem potrzeba zorganizowania szkolenia dla kandydatów do pełnienia tej funkcji.

MOPR w Białymstoku dysponuje kadrą przygotowaną do przeprowadzenia szkolenia przygotowującego do pełnienia funkcji rodziny wspierającej. W sytuacji potrzeby zapewnienia tego rodzaju wsparcia, niezwłocznie zostaną podjęte kroki w kierunku zapewnienia środków finansowych na pokrycie kosztów ponoszonych przez rodziny wspierające.

5. Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne jest udzielaniem porad oraz dostarczaniem informacji osobie, która znalazła się w trudnej sytuacji życiowej, z którą nie potrafi sobie poradzić. Podstawą pomocy jest rozmowa i współpraca z profesjonalistą w danej dziedzinie: psychologiem, pedagogiem, doradcą rodzinnym, doradcą zawodowym, pracownikiem socjalnym czy prawnikiem.

Poradnictwo psychologiczne ma na celu pomoc osobie w trudnej sytuacji życiowej tj. pomoc w dostrzeżeniu, nazwaniu i uznaniu problemu oraz pomoc w podjęciu działań w kierunku rozwiązania lub złagodzenia skutków tego kryzysu. Poradnictwo rodzinne dotyczy głównie problemów wychowawczych z dziećmi, ale również relacji małżeńskich/partnerskich i rodzinnych. W ramach poradnictwa specjalistycznego wyróżnia się również m.in. poradnictwo prawne (udzielane przez prawnika), zawodowe (udzielane

przez doradcę zawodowego), poradnictwo socjalne (prowadzone przez pracownika socjalnego) oraz poradnictwo pedagogiczne (prowadzone przez pedagoga).

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne jest świadczone, bez względu na posiadany dochód, osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Rodziny mają możliwość korzystania z dostępnych form poradnictwa specjalistycznego wielu instytucji i organizacji, w tym również finansowanych z budżetu Miasta Białegostoku, w szczególności: poradni psychologiczno-pedagogicznych, Ośrodka Interwencji Kryzysowej MOPR w Białymstoku, Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku, Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów „Klanza" czy Stowarzyszenia Pomocy Rodzinie i Dzieciom „Szansa".

W Białymstoku funkcjonują 3 poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym 1 poradnia specjalistyczna, które udzielają dzieciom i młodzieży oraz rodzicom i nauczycielom bezpłatnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, związanej z wychowaniem i kształceniem:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1, ul. Piotrkowska 2,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2, Mazowiecka 35,
- Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla dzieci i Młodzieży z Zaburzeniami Emocjonalnymi, ul. Mickiewicza 31/2.

W Ośrodku Interwencji Kryzysowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku z siedzibą przy ul. Włókienniczej 7 w Białymstoku osoby i rodziny, w tym dzieci i młodzież, mogą skorzystać z nieodpłatnego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego czy rodzinnego. Kobiety oraz kobiety z dziećmi mogą, w ramach interwencji kryzysowej, uzyskać schronienie - w uzasadnionych sytuacjach do 3 miesięcy. W OIK rodzice mogą korzystać z warsztatów mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych „Szkoła dla rodziców''.

Corocznie Miasto Białystok zleca realizację zadania publicznego polegającego na powierzeniu prowadzenia punktów przeznaczonych na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz realizację zadań publicznych z zakresu edukacji prawnej w mieście, zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 44).

Z inicjatywy Prezydenta Miasta Białegostoku od 2013 roku, przy Białostockim Centrum Edukacji, ul. Ciepła 32 w Białymstoku, działa Białostocka Akademia Rodziny (BAR). Głównym zadaniem postawionym przed BAR jest szeroko rozumiana edukacja i promocja rodziny. Adresatami działań są wszystkie grupy społeczne: młodzież, małżonkowie, rodzice i dziadkowie. Zadania te realizowane są poprzez organizowanie

wykładów, szkoleń oraz warsztatów, na których specjaliści podejmują tematy dotyczące rodziny, wychowania oraz wzmacniania relacji rodzinnych.

Miasto Białystok zapewnia swoim mieszkańcom możliwość korzystania z różnych form poradnictwa specjalistycznego: poradnictwo rodzinne, psychologiczne, pedagogiczne, z zakresu pomocy społecznej, w sprawie rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień, w sprawie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w ramach interwencji kryzysowej, dla bezrobotnych, dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, a także z zakresu praw konsumentów, praw dziecka, praw pacjenta, ubezpieczeń społecznych, prawa pracy, prawa podatkowego, dla osób w sporze z podmiotami rynku finansowego i inne. Lista jednostek nieodpłatnego poradnictwa, o której mowa w art. 8a ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, dostępna dla mieszkańców Miasta Białystok na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Białymstoku, *w zakładce*: Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, *zakładka*: Lista jednostek nieodpłatnego poradnictwa.

W latach 2024 i 2025 zlecano realizację zadania publicznego finansowanego z budżetu Miasta Białegostoku: „Specjalistyczna praca z rodzinami dzieci umieszczonych i zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej". Program skierowany był do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej oraz innych osób bliskich dzieciom przebywającym w pieczy zastępczej. Zlecenie realizacji powyższego zadania publicznego realizowane jest również w roku 2026. Jego celem jest wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez planowane działania mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, polegające m.in. na: edukacji rodzinnej, pracy indywidualnej i grupowej z członkami rodzin, wsparciu kompetencyjnym (treningi umiejętności rodzicielskich, grupy wsparcia), prowadzeniu warsztatów specjalistycznych służących wyposażeniu rodzin w umiejętności wychowawcze oraz modelujących ich zachowania w relacjach z dziećmi w środowiskach domowych, prowadzeniu grupowych warsztatów mających na celu poprawę umiejętności rodziny z zakresu prac gospodarczych, kuchennych, remontowych, a także organizacji wolnego czasu, organizacji wyjazdów terapeutycznych, podczas których ocenie podlegać będą kompetencje rodzinne uczestników.

Jak wynika ze sporządzonej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej oraz informacji o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej „Oceny zasobów pomocy społecznej Miasta Białystok za 2025 rok", a także corocznej analizy wyników monitoringu Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2030, w Mieście Białymstoku wzrasta liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego (dane liczbowe znajdują się w Tabeli nr 2).

6. Placówki wsparcia dziennego

W celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina, podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania na podstawie art. 190, lub podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w lokalu, który spełnia wymagania lokalowe i sanitarne. Placówki wsparcia dziennego mają obowiązek spełniać standardy określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Spełnianie tych standardów podlega ocenie komisji konkursowych w przypadku zlecania zadań publicznych z zakresu wspierania rodziny. Pod opieką jednego wychowawcy, w tym samym czasie w placówce, może przebywać nie więcej niż 15 dzieci.

Zadaniem placówek wsparcia dziennego jest zapewnienie dzieciom opieki i wychowania, pomocy w nauce oraz organizacja czasu wolnego, zabawa i rozwój zainteresowań. Placówki wsparcia dziennego mogą mieć charakter typowo opiekuńczy (w tym: koła zainteresowań, świetlice, kluby, ogniska wychowawcze), specjalistyczny (organizują zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne) lub mogą być prowadzone w formie pracy podwórkowej.

Placówki wsparcia dziennego, w myśl obowiązujących przepisów, współpracują z rodzicami lub opiekunami dziecka, a także z placówkami oświatowymi, podmiotami leczniczymi oraz innymi podmiotami pomagającymi dziecku i rodzinie na terenie miasta Białegostoku. Pobyt w placówkach jest nieodpłatny, a uczestnictwo odbywa się na zasadach dobrowolności, chyba, że do tego rodzaju placówki dziecko skieruje sąd.

Na terenie Miasta Białegostoku w 2024 roku funkcjonowało 11 placówek wsparcia dziennego, z których 9 było prowadzonych przez organizacje pozarządowe i podmioty niepubliczne, w tym: 8 w formie specjalistycznej, 1 w formie połączonej opiekuńczo-specjalistycznej. Pozostałe 2 placówki wsparcia dziennego funkcjonowały w strukturach Dziennego Domu Pomocy Społecznej w Białymstoku. Tożsame wskaźniki odnotowano również w 2025 roku.

Tabela 9

Placówki wsparcia dziennego w Mieście Białymstoku (źródło: Departament Spraw Społecznych)

L. p.	**Rodzaj placówki wsparcia dziennego**	**Ogółem w roku:**		**Placówka prowadzona przez Miasto Białystok w roku :**		**Placówka prowadzona przez inny podmiot w roku:**	
	Placówka w formie:	**2024**	**2025**	**2024**	**2025**	**2024**	**2025**
1.	Opiekuńczej	0	0	0	0	0	0
2.	Specjalistycznej	10	10	2	2	8	8

3.	Opiekuńczo-specjalistycznej	1	1	0	0	1	1
4.	Liczba placówek:	11	11	2	2	9	9
5.	Liczba miejsc:	296	296	70	70	226	226
6.	Liczba dzieci:	406	406	76	76	330	330

Miasto Białystok każdego roku zabezpiecza budżet na prowadzenie placówek wsparcia dziennego, w tym zlecanie realizacji zadań publicznych w tym zakresie. Prezydent Miasta Białegostoku zleca organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571) oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 tej ustawy realizację zadania publicznego, jakim jest prowadzenie placówek wsparcia dziennego na terenie Białegostoku w formach:

1) opiekuńczej: kół zainteresowań, świetlic, klubów, ognisk wychowawczych, zapewnianie opieki i wychowania, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego oraz rozwój zainteresowań dziecka,

2) specjalistycznej: zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych oraz logopedycznych,

3) łączonych z pkt 1 i 2,

4) specjalistycznej realizującej założenia Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Jak wynika z przedstawionych danych, stale zmieniające, ewoluujące potrzeby mieszkańców moderują zakres wsparcia udzielanego przez Miasto Białystok. Odzwierciedlenie odnaleźć można w formach placówek wsparcia dziennego funkcjonujących na terenie Miasta.

W związku ze specjalistycznymi potrzebami dzieci i młodzieży będących adresatami wsparcia oferowanego w ww. miejscach, w latach 2024 i 2025 na terenie Miasta nie prowadzono placówki o charakterze opiekuńczym. W roku 2026 żaden podmiot z obecnie prowadzących przedmiotowe placówki nie zdecydował się na złożenie oferty na prowadzenie placówki w formie opiekuńczej, jak wynika z analizy Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Miasta Białegostoku.

Zaistniały stan rzeczy, związany jest z realnymi potrzebami odbiorców oferowanego wsparcia, które w ocenie podmiotów prowadzących placówki wsparcia dziennego na terenie Miasta Białegostoku, mogą zostać zrealizowane jedynie w placówkach prowadzonych w formie specjalistycznej bądź w formach połączonych. Szeroki wachlarz proponowanych w nich oddziaływań stanowi odpowiedź na wielopłaszczyznowe problemy dzieci i młodzieży do nich uczęszczających.

Praca podwórkowa realizowana przez wychowawcę

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

W Mieście Białymstoku realizowany jest Miejski Program „Wychowawca Podwórkowy" na lata 2024 – 2028. Celem strategicznym programu jest Zapobieganie społecznie nieakceptowanym zachowaniom dzieci zagrożonych niedostawaniem społecznym poprzez organizowanie im czasu wolnego, rozwijanie ich zainteresowań oraz prowadzenie działań profilaktycznych. Adresatami Programu są dzieci i młodzież z białostockich osiedli mieszkaniowych w przedziale wiekowym 6-21 lat (w przypadku rodzeństwa mogą uczestniczyć dzieci w wieku 5 lat. Realizacja Programu odbywać się będzie przede wszystkim w trzech lokalach programowych oraz w Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Białymstoku. Działania będą też podejmowane na białostockich osiedlach, kompleksach sportowych we współpracy ze szkołami, placówkami, spółdzielniami mieszkaniowymi i instytucjami zaplanowana jako proces ciągły. W zależności od identyfikowanych potrzeb dzieci i młodzieży, pory roku i warunków atmosferycznych zajęcia prowadzone będą na wolnym powietrzu (boiska i place) bądź w udostępnianych przez spółdzielnie oraz szkoły pomieszczeniach. Czas zajęć obejmuje godziny popołudniowe w dni robocze oraz soboty (w trakcie roku szkolnego) oraz dni powszednie w okresie wakacyjnym w dogodnym dla uczestników czasie.

Średnia liczba uczestników zajęć stacjonarnych organizowanych w ramach „Wychowawcy Podwórkowego" w miesiącu wynosiła w 2024 r. ok. 336 osób, w 2025 roku – 391 osób.

W kolejnych latach Miasto Białystok planuje nadal realizować Program „Wychowawca Podwórkowy.

Rozwój usług społecznych i proces ich deinstytucjonalizacji odbywa się tam, gdzie są potrzeby społeczne, czyli na poziomie lokalnym. Plan deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w BOF to szereg kompleksowych, rozłożonych w czasie działań instytucji samorządowych, organizacji i podmiotów, odpowiadających na potrzeby osób wymagających wsparcia – niesamodzielnych, samotnych, starszych, w kryzysach psychicznych, bezdomnych czy rodzin z dziećmi. Dotyczy rozwoju nowych lub rozszerzenia dostępu do istniejących usług społecznych i zdrowotnych, opartych o środowisko i rodzinę.

7. Potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wsparcia rodziny

W sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za lata 2024 i 2025 uwzględniono potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny, a w szczególności:

- zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
- organizowanie zajęć warsztatowych skierowanych do rodziców, w celu rozwijania ich kompetencji opiekuńczo – wychowawczych,

- zatrudnienie odpowiedniej liczby asystentów rodziny w stosunku do pojawiających się potrzeb,
- podnoszenie kwalifikacji asystentów rodziny, w tym w zakresie koordynacji wsparcia kobiet i rodzin z ustawy „Za Życiem”,
- zapewnienie asystentom możliwości korzystania z superwizji,
- tworzenie warunków do działania rodzin wspierających, w sytuacji zaistnienia takiej potrzeby.

V. System pieczy zastępczej w Mieście Białystok

Piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, może być realizowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno nastąpić po wyczerpaniu wszystkich form pomocy rodzicom dziecka, o których mowa w przepisach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, chyba że dobro dziecka wymaga zapewnienia mu niezwłocznie pieczy zastępczej. Orzeczenie w przedmiocie umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej zapada w formie postanowienia. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie, jeżeli ustąpią przesłanki dla których ustanowiono rodzinę zastępczą lub umieszczono dziecko w rodzinnym domu dziecka i orzec o powrocie dziecka do rodziców biologicznych.

Dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej. W przypadku braku możliwości powrotu dziecka do rodziny lub przysposobienia piecza zastępcza zapewnia dziecku opiekę i wychowanie do pełnoletności.

Pieczę zastępczą organizuje powiat.

1. <u>Rodzinna piecza zastępcza</u>

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodzina zastępcza spokrewniona (tworzą ją wstępni dziecka, najczęściej dziadkowie, lub pełnoletnie rodzeństwo),
- rodzina zastępcza niezawodowa (tworzą ją osoby niespokrewnione z dzieckiem lub dalsi krewni dziecka),
- rodzina zastępcza zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna (tworzą ją osoby niespokrewnione z dzieckiem, otrzymują one wynagrodzenie za swoją pracę),
- rodzinny dom dziecka (prowadzący rodzinny dom dziecka nie są spokrewnieni z wychowankami, otrzymują wynagrodzenie za swoją pracą, w rodzinnym domu dziecka można umieścić więcej dzieci niż w rodzinach zastępczych niezawodowych i zawodowych)

Rodzina zastępcza oraz rodzinny domy dziecka zapewniają dziecku całodobową

opiekę i wychowanie, w tym zaspokajają jego potrzeby bytowe, emocjonalne, rozwojowe, społeczne i religijne, zapewniają kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkolnych, umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba, że sąd postanowi inaczej.

W 2024 roku na terenie Białegostoku funkcjonowało łącznie 149 rodzin zastępczych spokrewnionych, 55 rodzin zastępczych niezawodowych, 14 rodzin zastępczych zawodowych i 6 rodzinnych domów dziecka. W rodzinnej pieczy zastępczej przebywało łącznie 324 wychowanków. W 2025 roku w Białymstoku funkcjonowały łącznie 152 rodziny zastępcze spokrewnione, 43 rodziny zastępcze niezawodowe, 11 rodzin zastępczych zawodowych i 6 rodzinnych domów dziecka. Łącznie w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 331 wychowanków.

W Białymstoku na poziomie zbliżonym utrzymuje się liczba rodzinnych form pieczy zastępczej oraz liczba wychowanków rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Należy jednak zaznaczyć, że osoby pełniące funkcję zawodowej rodziny zastępczej lub prowadzące rodzinny dom dziecka najczęściej pracują w tym zawodzie od wielu lat, natomiast na terenie Białegostoku, podobnie jak w całej Polsce, brakuje wystarczającej liczby kandydatów do pełnienia ww. funkcji. Zmniejsza się też liczba osób uczestniczących w szkoleniach dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Zarządzeniem Nr 1588/11 z dnia 7 grudnia 2011 r. Prezydent Miasta Białegostoku wyznaczył Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Białegostoku. MOPR, jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej, podejmuje działania mające na celu pozyskanie kandydatów na opiekunów zastępczych, m. in. rozpowszechniane są ulotki i plakaty informacyjne, spot informacyjno – społeczny promujący rodzicielstwo zastępcze okresowo emitowany był w Telewizji Polskiej Oddział w Białymstoku i w pojazdach komunikacji miejskiej, pracownicy Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR promują rodzicielstwo zastępcze podczas miejskich imprez i pikników, organizują i prowadzą szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Systematyczne działania promujące rodzicielstwo zastępcze nie przekładają się jednak na oczekiwany wzrost liczby rodzinnych form pieczy zastępczej.

2. Wsparcie udzielane rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

Rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka, na swój wniosek, obejmowani są wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, zatrudnionych w MOPR w Białymstoku. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy m. in.: udzielanie pomocy opiekunom zastępczym w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej, przygotowanie we współpracy z rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, a także z asystentem rodziny lub podmiotem organizującym prace z rodziną, planu pomocy dziecku, zapewnienie opiekunom zastępczym dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci czy udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form

pieczy zastępczej. W stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania koordynatora wykonuje organizator rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2024 roku koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej objęli wsparciem łącznie 122 rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, w których przebywało 224 wychowanków. W 2025 roku koordynatorzy objęli wsparciem łącznie także 122 rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, w których przebywało łącznie 226 wychowanków. Opiekunowie zastępczy chętnie korzystają ze wsparcia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i często, mimo stabilizującej się sytuacji opiekuńczej i wychowawczej, nie chcą rezygnować z tego rodzaju pomocy.

Osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich, rodziny pomocowe oraz pomoc wolontariuszy

W zawodowych rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka zatrudniane są osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich. W latach 2024-2025, poza dwiema rodzinami zastępczymi zawodowymi, z tej formy pomocy skorzystały wszystkie rodziny zastępcze zawodowe i prowadzący rodzinne domy dziecka.

W 2024 roku 4 rodziny zastępcze zawodowe i 1 rodzinny dom dziecka, na czas urlopu opiekunów zastępczych, skorzystały ze wsparcia rodzin pomocowych. W 2025 roku rodziny pomocowe były zatrudnione w 4 zawodowych rodzinach zastępczych i 2 rodzinnych domach dziecka.

Szkolenia podnoszące kwalifikacje opiekunów zastępczych i grupy wsparcia

W latach 2024 - 2025 opiekunowie zastępczy mieli możliwość uczestniczenia w szkoleniach podnoszących kompetencje wychowawcze zorganizowanych przez Fundację DIALOG w ramach Ośrodka Szkoleniowo – Konsultacyjnego. W ramach działań Klubu Pieczy Zastępczej Ośrodka Konsultacyjno – Szkoleniowego organizowano spotkania, które łączyły w sobie elementy grupy wsparcia i edukacji.

Poradnictwo i terapia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, pomoc prawna

Problematyka spotkań specjalistów z Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR z opiekunami zastępczymi oraz ich dziećmi i wychowankami dotyczyła najczęściej: konsultowania zgłaszanych trudności wychowawczych, wsparcia emocjonalnego w sytuacji straty, żałoby czy kryzysu, wyznaczania kierunku pracy terapeutycznej, motywowania do działań optymalizujących funkcjonowanie rodzin i poszczególnych jej członków, wsparcia emocjonalnego wychowanków usamodzielnianych oraz motywowania ich do podejmowania konstruktywnych decyzji. W 2024 roku psycholodzy i pedagog Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR przeprowadzili łącznie 802 rozmowy spierające i konsultacje, w 2025 roku odbyło się 741 takich spotkań. Opiekunowie zastępczy, ich dzieci

i wychowankowie korzystali też ze specjalistycznych konsultacji w Ośrodku Konsultacyjno – Szkoleniowym Fundacji DIALOG.

Pomoc prawna świadczona była opiekunom zastępczym w Ośrodku Interwencji Kryzysowej MOPR w Białymstoku oraz w ramach OKS – u.

Świadczenia pieniężne

Rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka, poza świadczeniami obligatoryjnymi, przyznawano również świadczenia fakultatywne, udzielane na podstawie zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz Zarządzenia Nr 1374/24 Prezydenta Miasta Białegostoku z dnia 20 grudnia 2024 roku w sprawie określenia zasad przyznawania świadczeń pieniężnych rodzinom zastępczym, rodzinom pomocowym, prowadzącym rodzinne domy dziecka na zasadach przewidzianych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Opiekunowie zastępczy, poza comiesięcznym świadczeniem na pokrycie kosztów dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej, otrzymywali jednorazowe świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami dziecka przyjmowanego do rodzinnej pieczy zastępczej i dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka. Rodzinom zastępczym zawodowym oraz rodzinnym domom dziecka wypłacane były świadczenia na utrzymanie lokalu mieszkalnego, świadczenia związane z pokryciem niezbędnych kosztów związanych z remontem lub zmianą lokalu. Ponadto świadczenia wypłacane były także w sytuacji wystąpienia zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki.

3. Instytucjonalna piecza zastępcza.

Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie:

- placówki opiekuńczo – wychowawczej,
- regionalnej placówki opiekuńczo – terapeutycznej,
- interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza, podobnie jak rodzina zastępcza lub rodzinny dom dziecka, zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, realizuje przygotowany we współpracy z asystentem plan pomocy dziecku, umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej, podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny.

W placówce opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno – terapeutycznego umieszczane są dzieci powyżej 10. roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka poniżej 10. roku życia w placówce ww. typu jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce jest umieszczona matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia

dziecka lub dotyczy to rodzeństwa. Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu rodzinnego wychowuje dzieci w różnym wieku, umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu, współpracuje z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny.

W latach 2024 - 2025 na terenie Miasta Białystok funkcjonowało 9 placówek opiekuńczo – wychowawczych łączących działania socjalizacyjne i interwencyjne (łącznie 120 miejsc). W 2024 roku w placówkach opiekuńczo – wychowawczych przebywało łącznie 215 dzieci, w roku kolejnym – 207.

Sytuacja placówek opiekuńczo – wychowawczych na terenie Białegostoku różni się od sytuacji placówek z innych terenów Polski. Ze względu na bliskie sąsiedztwo granicy państwowej, do pieczy instytucjonalnej na terenie miasta trafiają małoletni uchodźcy, którzy w sposób legalny lub nielegalny przekroczyli granicę Rzeczypospolitej Polskiej. W związku z tym, że na terenie powiatów ościennych często brakuje miejsc w pieczy zastępczej, w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie Białegostoku przebywają także dzieci spoza naszego miasta. Do instytucjonalnej pieczy zastępczej w Mieście Białystoku, często przyjmowane są dzieci, w tym liczne rodzeństwa, na skutek interwencji służb: pracownika socjalnego, Policji czy pracownika placówki edukacyjnej.

Według wiedzy posiadanej przez MOPR w Białymstoku, sytuacja niedoboru miejsc zarówno w rodzinnej, jak i instytucjonalnej pieczy zastępczej, dotyczy przeważającej większości powiatów na terenie Polski. Mimo poodejmowania licznych działań ukierunkowanych na rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, w obecnej sytuacji niemożliwe jest wyznaczenie realnego terminu zrealizowania celu, jakim jest ograniczenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w Mieście Białymstoku.

4. Osoby usamodzielniane

Proces usamodzielnienia wychowanka pieczy zastępczej rozpoczyna się na rok przed osiągnieciem przez niego pełnoletności, kiedy wskazuje on opiekuna usamodzielnienia. Indywidualny program usamodzielnienia (IPU) jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności, a następnie jest zatwierdzany przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie. Osoba usamodzielniana, wspólnie z opiekunem usamodzielnienia, może dokonać zmian w IPU, m. in. w związku ze zmianą swojej sytuacji życiowej. Po osiągnięciu pełnoletności osobie opuszczającą pieczę zastępczą przyznaje się pomoc na kontynuowanie nauki (nie dłużej niż do ukończenia 25. roku życia) oraz usamodzielnienie i zagospodarowanie (nie później niż do ukończenia 26. roku życia), udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia oraz zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną. Po zakończeniu realizacji IPU osoba usamodzielniana

wraz z opiekunem usamodzielnienia i kierownikiem właściwego powiatowego centrum pomocy rodzinie dokonują oceny końcowej procesu usamodzielnienia.

W 2024 roku 436 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej przebywających w Białymstoku realizowało indywidualny program usamodzielnienia, w tym 27 osób po raz pierwszy opracowało program, 110 razy dokonano aktualizacji IPU, sporządzono 18 ocen IPU. W 2025 roku 433 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej realizowało indywidualny program usamodzielnienia, w tym 24 osoby po raz pierwszy opracowały program, 104 razy dokonano aktualizacji IPU, sporządzono 18 ocen końcowych IPU. Realizacja IPU przez wychowanków usamodzielnianych była na bieżąco monitorowana przez pracowników Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR.

5. Wsparcie udzielane wychowankom usamodzielnianym

Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej mogli korzystać z pobytu w mieszkaniach treningowych. W latach 2024 - 2025 w Mieście Białystok funkcjonowały 4 mieszkania treningowe (18 miejsc), z pobytu w których w każdym roku skorzystały 23 osoby. W mieszkaniach treningowych wychowankowie mieli zapewnione usługi bytowe oraz naukę, mogli rozwijać lub utrwalać samodzielność, sprawność w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia samodzielnego życia.

Osoby usamodzielniane były informowane o ofertach organizacji i powiatowego urzędu pracy, przeznaczonych dla osób rozpoczynających karierę zawodową.

Osoby usamodzielniane mogły też korzystać z pomocy psychologów i pedagoga Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR. W 2024 roku ze wsparcia ww. specjalistów skorzystały 23 osoby usamodzielniane, podobnie w roku kolejnym.

Tabelka 10

Piecza zastępcza w Mieście Białymstoku (źródło: MOPR w Białymstoku)

	2024 rok	**2025 rok**
Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	218	206
Liczba wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej	324	331
Liczba placówek opiekuńczo - wychowawczych	9	9
Liczba wychowanków pieczy instytucjonalnej	215	207
Liczba wychowanków realizujących IPU	436	433

6. Potrzeby w zakresie systemu pieczy zastępczej

Zestawienia potrzeb, przedstawiane w latach 2024 - 2025 Prezydentowi Miasta Białystok przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku wskazują na konieczność:

- prowadzenia naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz organizowania szkoleń dla kandydatów (niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka),
- zapewnienia rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń, mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji (coraz większe wyzwania stojące przed opiekunami zastępczymi),
- zapewnienia rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka pomocy i wsparcia w ramach specjalistycznego poradnictwa, grup wsparcia, rodzin pomocowych, pomocy koordynatorów i wolontariuszy (przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu opiekunów zastępczych),
- udzielania wsparcia usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej (brak naturalnego systemu wsparcia ze strony rodziny pochodzenia, zwiększone ryzyko wykluczenia społecznego),
- podnoszenia kwalifikacji pracowników zajmujących się pieczą zastępczą (dynamiczne zmiany prawne i proceduralne, coraz bardziej złożone problemy społeczne),
- zabezpieczenia środków finansowych na świadczenia pieniężnej wypłacane w ramach rodzinnej pieczy zastępczej, finansowania pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz finansowania wychowanków usamodzielnianych.

VI. Centralny Rejestr Pieczy Zastępczej (CRPZ)

Obwieszczenie w sprawie wdrożenia rozwiązań technicznych dla Centralnego Rejestru Pieczy Zastępczej (CRPZ) zostało podpisane 3 października 2024 roku przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej i opublikowane w Dzienniku Ustaw. Rejestr funkcjonuje od dnia 15 stycznia 2025 roku.

Centralny Rejestr Pieczy Zastępczej to cyfrowa baza danych, która zawiera informacje
o dzieciach umieszczonych i oczekujących na umieszczenie w pieczy zastępczej, osobach usamodzielnianych, rodzinach zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, kandydatach na opiekunów zastępczych oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych. CRPZ nadzoruje Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, natomiast Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie są odpowiedzialne za uzupełnianie i aktualizację danych.

Głównym celem CRPZ jest zwiększenie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży oraz usprawnienie procesu umieszczania ich w pieczy zastępczej. System w założeniu ma pomóc

w szukaniu wolnych miejsc w pieczy zastępczej, umożliwić skuteczną weryfikację osób, którym powierza się pieczę ze nad dziećmi oraz przyspieszyć procedury administracyjne.

VII. Planowane zmiany w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Do 15 maja 2026 roku trwały konsultacje społeczne projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw. Planowane zmiany mają zwiększyć efektywność wsparcia rodzin, przyspieszyć deinstytucjonalizację, usprawnić adopcje oraz wzmocnić bezpieczeństwo dzieci.

Proponowana nowelizacja obejmuje m. in:

- wzmocnienie pozycji zawodowej asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- wprowadzenie rodziny opiekuńczej przeznaczonej dla pełnoletnich osób z niepełnosprawnością, które nie są zdolne do samodzielnej egzystencji po opuszczeniu pieczy zastępczej;
- wyższe świadczenia dla rodzin zastępczych spokrewnionych na pokrycie kosztów utrzymania dziecka;
- zawieranie umów na czas nieokreślony z rodzinami zastępczymi zawodowymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka;
- zwiększenie górnego limitu dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych do czworga;
- zwiększenie wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka;
- dodatek stażowy dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka;
- coroczną waloryzację świadczeń, dodatków i wynagrodzenia dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka oraz świadczeń dla osób usamodzielnianych;
- rozpoczęcie procesu usamodzielnienia w wieku 16 lat;
- zwiększenie świadczeń dla osób usamodzielniających się;
- wprowadzenie pozarządowego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- wygaszanie interwencyjnych ośrodków adopcyjnych.

Proponowane zmiany mają doprowadzić do wzmocnienia i rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej. Zawodowe rodzicielstwo zastępcze ma być bardziej atrakcyjne, a wychowankowie pieczy zastępczej oraz osoby usamodzielniane objęci pełniejszym wsparciem.

VIII. Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w Mieście Białystok

W Białymstoku, podobnie jak w całej Polsce, zmniejsza się liczba osób zainteresowanych pełnieniem funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej lub prowadzeniem rodzinnego domu dziecka. Działania podejmowane przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, mające na celu pozyskiwanie nowych, kompetentnych kandydatów na opiekunów zastępczych nie przynoszą pożądanego rezultatu. Zauważa się, że w społeczeństwie rośnie świadomość odpowiedzialności, z jakimi wiąże się sprawowanie pieczy zastępczej, często wobec dzieci przejawiających duże zaburzenia zachowania czy emocji. Do tego dochodzi jeszcze trudna często współpraca z rodzinami biologicznymi dzieci oraz konieczność sprostania obowiązkom wynikającym ze współpracy opiekunów zastępczych z instytucjami, między innymi z placówkami edukacyjnymi czy zdrowotnymi. W efekcie trudności wiążące się z pełnieniem obowiązków opiekuna zastępczego przewyższają często satysfakcję wynikającą z pomocy udzielanej dzieciom. Zasadne jest więc stworzenie kandydatom na opiekunów zastępczych i rodzinom sprawującym tę funkcję systemu wsparcia będącego adekwatną odpowiedzią na trudności, z jakimi borykają się osoby przyjmujące pod swą opiekę dzieci.

Plan Rozwoju Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Mieście Białymstoku na lata 2024 – 2026 zakładał, że działania mające na celu pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz organizowanie szkoleń dla kandydatów przyniosą efekty w postaci wzrostu liczby niezawodowych i zawodowych form pieczy zastępczej. Wsparcie udzielane opiekunom zastępczym, w tym zapewnienie wsparcia przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, psychologa i pedagoga, wzrost wynagrodzeń osób zajmujących się zawodowo rodzinną pieczą zastępczą i zapewnienie zawodowym rodzinom zastępczym oraz rodzinnym domom dziecka odpowiednich warunków mieszkaniowych, miało się przełożyć także na wzrost jakości pieczy sprawowanej nad dziećmi i satysfakcji opiekunów zastępczych z racji pełnionych zadań.

Mimo realizacji zadań wskazanych w Planie Rozwoju Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Mieście Białymstoku na lata 2024 – 2026 nie odnotowano wzrostu liczby kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Zaobserwowano natomiast dużą potrzebę korzystania przez opiekunów zastępczych ze wsparcia koordynatorów i poradnictwa specjalistycznego. Wzrost wynagrodzeń osób pełniących funkcję zawodowej rodziny zastępczej, wzrost wysokości świadczeń fakultatywnych dla rodzin zastępczych i zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych zgłoszonych przez opiekunów zastępczych w wymierny sposób pomogło realizować zadania wynikające ze sprawowania pieczy zastępczej.

Wobec powyższego zasadnym jest kontynuowanie w kolejnych latach ww. działań. Zintensyfikować należy czynności mające na celu wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych i rodzinnych domów dziecka w celu zapewnienia wystarczającej liczby miejsc dla dzieci kierowanych do pieczy zastępczej.

PLAN ROZWOJU RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W MIEŚCIE BIAŁYMSTOKU na lata 2027 – 2029

	ZADANIA	FORMY REALIZACJI	REALIZATORZY	SPOSÓB DOKUMENTOWANIA
1	Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka	- umieszczanie informacji dla kandydatów na stronie internetowej MOPR w Białymstoku - rozpowszechnianie ulotek informacyjnych - promocja rodzicielstwa zastępczego podczas lokalnych imprez i uroczystości -promocja rodzicielstwa zastępczego w lokalnych mediach - zorganizowanie konferencji promującej rodzicielstwo zastępcze	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	Sprawozdawczość
2	Przeprowadzanie procedury kwalifikacyjnej	- bieżące opiniowanie kandydatów (na wniosek Zainteresowanych oraz na wniosek Sądu) - zapewnienie wykwalifikowanej kadry (psycholodzy, pedagodzy)	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Sprawozdawczość
3	Organizowanie i prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinny dom dziecka	- przeprowadzanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka - kierowanie na szkolenia prowadzone przez inne podmioty niż organizator rodzinnej pieczy zastępczej - zapewnienie wykwalifikowanej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	Sprawozdawczość

		kadry (trenerzy szkoleniowi)		
4	Organizowanie wsparcia osobom pełniącym funkcję rodziny zastępczej i prowadzącym rodzinny dom dziecka	- obejmowanie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej - umożliwianie korzystania ze wsparcia psychologa i pedagoga - organizowanie warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze - zatrudnianie osób do pomocy przy opiece nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w zawodowych rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka - zapewnienie wykwalifikowanej kadry (koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczy, specjaliści pracy z rodziną)	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe, poradnie psychologiczno – pedagogiczne, Białostocka Akademia Rodziny	Sprawozdawczość
5	Wzrost wynagrodzeń osób pełniących funkcję zawodowej rodziny zastępczej i prowadzących rodzinny dom dziecka	- uwzględnianie w planach budżetowych wzrostu wynagrodzeń dla zawodowych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka - uzależnienie wzrostu wynagrodzeń od jakości opieki sprawowanej nad dziećmi	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Sprawozdawczość
6	Wzrost świadczeń fakultatywnych	- uwzględnienie w planach budżetowych wzrostu świadczeń fakultatywnych przysługującym rodzin zastępczym i	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Sprawozdawczość

		rodzinnym domom dziecka - bieżąca analiza potrzeb rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka i		
7	Zapewnienie zawodowym rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka odpowiednich warunków mieszkaniowych	- bieżąca analiza potrzeb mieszkaniowych zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, - przekazywanie lokali na potrzeby rodzinnej pieczy zastępczej z zasobów Zarządu Mienia Komunalnego,	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Zarząd Mienia Komunalnego	Sprawozdawczość

IX. Cel strategiczny i cele szczegółowe Programu

Celem strategicznym Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 było zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, rodzinom zastępczym, rodzinnym domom dziecka i osobom usamodzielniającym się oraz rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej. Jako cele szczegółowe w ww. Programie wskazano: doskonalenie systemu wsparcia rodziny, zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, zapewnienie rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka wsparcia w realizowaniu zadań z zakresu pieczy zastępczej, zapewnienie dzieciom miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej, zapewnienie wsparcia osobom usamodzielnianym.

Jak wynika z corocznych sprawozdań o realizacji Programu, sporządzonych na podstawie analizy potrzeb i wskaźników przypisanych celom szczegółowym, wszystkie działania w zakresie wsparcia rodziny powinny być nadal realizowane.

Biorąc pod uwagę potrzeby z zakresu pieczy zastępczej oraz plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej należy podjąć działania w celu poszerzenia oferty wsparcia kierowanego do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz zwiększenia liczby rodzinnych form pieczy zastępczej. Istnieje też potrzeba kontynuowania działań wspierających osoby usamodzielniane. Udzielanie pomocy rodzinom z trudnościami, opiekunom zastępczym i ich podopiecznym oraz osobom usamodzielnianym pociąga zaś sobą konieczność poszerzania kompetencji zawodowych kadry: asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Białostocki Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej

na lata 2027 – 2029

Cel strategiczny

Zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, rodzinom zastępczym, rodzinnym domom dziecka i osobom usamodzielniającym się oraz rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.

Cele szczegółowe

1. Doskonalenie systemu wparcia rodziny.

Kierunki działań:

1. Poszerzenie kompetencji wychowawczych rodziców poprzez udział w warsztatach i szkoleniach.
2. Podnoszenie kompetencji zawodowych asystentów rodziny i pracowników socjalnych.

Wskaźniki:

1. Liczba dzieci objętych wsparciem w poradniach psychologiczno - pedagogicznych - *utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 %.*
2. Liczba rodziców uczestniczących w szkoleniach i warsztatach poszerzających kompetencje wychowawcze, m. in. w „Szkole dla Rodziców" - *utrzymanie na zbliżonym poziomie +/- 15 %.*
3. Liczba szkoleń i warsztatów skierowanych do asystentów rodziny i pracowników socjalnych – *wzrost*

2. Zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

Kierunki działań:

1. Świadczenie pracy socjalnej.
2. Obejmowanie rodzin wsparciem asystenta rodziny.

3. Zapewnienie poradnictwa w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin.
4. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego.
5. Realizowanie Programu „Wychowawca Podwórkowy".

Wskaźniki:

1. Liczba rodzin objętych monitorowaniem sytuacji dziecka zagrożonego kryzysem - *utrzymanie na zbliżonym poziomie +/- 15 %*
2. Liczba rodzin objętych asystą rodzinną - *utrzymanie na zbliżonym poziomie +/- 15 %*
3. Liczba asystentów rodziny (pracujących w przeliczeniu na etaty) - *utrzymanie na zbliżonym poziomie +/- 15 %*
4. Liczba porad udzielonych w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin - *utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 %*
5. Liczba dzieci objętych opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego - *utrzymanie na tym samym poziomie /* +/- 15 %.
6. Liczba dzieci uczestniczących w Programie „Wychowawca Podwórkowy - *utrzymanie na tym samym poziomie* +/- 15 %.

3. Zapewnienie rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka wsparcia w realizowaniu zadań z zakresu pieczy zastępczej.

Kierunki działań:

1. Zapewnienie opiekunom zastępczym wsparcia merytorycznego.
2. Zapobieganie wypaleniu zawodowemu osób pełniących funkcję zawodowej rodziny zastępczej i prowadzących rodzinnym dom dziecka.
3. Poprawa sytuacji finansowej rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Wskaźniki:

1. Liczba rodzinnych form pieczy zastępczej objęta wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej - *utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 % / wzrost.*
2. Liczba szkoleń i warsztatów podnoszących kompetencje zawodowe koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej - *wzrost.*
3. Liczba opiekunów zastępczych korzystających ze wsparcia psychologiczno – pedagogicznego - *utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 % / wzrost.*
4. Liczba szkoleń i warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze opiekunów zastępczych - *wzrost*.

5. Wynagrodzenia osób pełniących funkcję zawodowej rodziny zastępczej i prowadzących rodzinny dom dziecka - *wzrost*.

4. Zapewnienie dzieciom miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej.

Kierunki działań:

1. Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.
2. Organizowanie i prowadzenie szkoleń dla kandydatów do pełnienia rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.
3. Przenoszenie dzieci poniżej 10. roku życia, umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, do rodzinnych form pieczy zastępczej.

Wskaźniki:

1. Liczba działań promujących rodzinną pieczę zastępczą - *wzrost.*
2. Liczba kandydatów biorących udział w szkoleniach - *utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 % / wzrost.*
3. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej - *utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 % wzrost.*
4. Liczba dzieci przeniesionych do rodzinnych form pieczy zastępczej z pieczy instytucjonalnej - *wzrost*.

5. Zapewnienie wsparcia osobom usamodzielnianym.

Kierunki działań:

1. Zapewnienie osobom usamodzielnianym wsparcia emocjonalnego i merytorycznego.
2. Zapewnienie osobom usamodzielnianym możliwości pobytu w mieszkaniu treningowym.

Wskaźniki:

1. Liczba osób usamodzielnianych korzystających ze wsparcia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub pracownika socjalnego - *utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 % / wzrost.*

2. Liczba osób usamodzielnianych korzystających ze wsparcia psychologa lub pedagoga- *utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 % / wzrost.*
3. Liczba osób usamodzielnianych korzystających z pobytu w mieszkaniach treningowych *- utrzymanie na tym samym poziomie +/- 15 % / wzrost.*

Wielkością wyjściową do analizy wskaźników za dany rok będą wskaźniki osiągnięte w roku poprzedzającym analizę.

X. Oczekiwane efekty

Zakłada się, że realizacja Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2027 – 2029 przyniesie następujące efekty;

- wzrost kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów zastępczych,
- spadek liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- poprawę sytuacji bytowej rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka,
- wzrost liczby rodzinnych form pieczy zastępczej
- zapewnienie miejsc w placówkach wsparcia dziennego
- skrócenie pobytu dzieci, zwłaszcza młodszych, w instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- wzrost kompetencji osobistych i społecznych osób usamodzielniających się,
- profesjonalizacja kadry: asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

XI. Coroczny limit zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

Tabela 11

Limit zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

Rok	Liczba zawodowych rodzin zastępczych	Liczba rodzinnych domów dziecka
2027	14	7
2028	15	8
2029	16	9

XII. Monitoring

Realizacja Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2027 – 2029 będzie monitorowana poprzez analizę wskaźników przypisanych celom szczegółowym Programu. Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu Programu Wspierania Rodziny za lata 2027-2029 będzie ujęte w corocznym Sprawozdaniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie z zakresu Wspierania Rodziny i przedstawiane Prezydentowi Miasta, a następnie Radzie Miasta Białegostoku do dnia 31 marca.

Monitoring realizacji celów szczegółowych, a w konsekwencji celu strategicznego, dostarczy także informacji niezbędnych do opracowania Programów strategicznych na kolejne lata.

XIII. Adresaci Programu

Adresatami Programu są:

- rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
- rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka,
- osoby usamodzielniające się,
- asystenci rodziny, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.
- placówki wsparcia dziennego

XIV. Termin realizacji

Program realizowany będzie w latach 2027 – 2029.

XV. Źródła finansowania

Zadania zawarte w Programie finansowane będą z następujących źródeł:

- środki z budżetu Miasta Białegostoku,
- środki z budżetu państwa,
- środki własne podmiotów zaangażowanych w realizację Programu,
- inne.

XVI. Realizatorzy Programu

Podmioty realizujące Program:

- Urząd Miejski w Białymstoku,
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku,

- Sąd Rejonowy
- placówki opiekuńczo wychowawcze,
- organizacje pozarządowe,
- poradnie psychologiczno - pedagogiczne,
- Białostocka Akademia Rodziny,
- Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku.

XVII. Podstawy prawne

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej,
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie,
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku - Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- Konwencja o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.